

Valvontasuunnitelman vuoden 2021 toteutuman arviointi

1584/11.00.01.01/2022

Ympäristöterveydenhuollon jaosto 16.03.2022 § 11

Lisätiedot Kirsi Hiltunen puh. 013 330 8206, Jaana Valkama puh. 013 330 8242

Päätösehdotus Toimialuejohtaja, ympäristöterveydenhuolto Hiltunen Kirsi:

Ympäristöterveydenhuollon jaosto päättää hyväksyä vuoden 2021 valvontasuunnitelman toteutuman arvioinnin.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Selostus Valmistelijat: Kirsi Hiltunen puh. 013 330 8206, Jaana Valkama puh. 013 330 8242, Lea Ursin (terveydensuojeluvalvonta) puh. 013 330 8241

Valvontasuunnitelman toteutuman arviointi käsitellään ympäristöterveydenhuollon jaostossa vuosittain ja se on toimitettava Itä-Suomen aluehallintovirastoon suunnitelmavuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Pohjois-Karjalan ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020-2024. Suunnitelma sisältää elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun sekä tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelman sekä suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista. Jaosto hyväksyi valvontasuunnitelman päivityksen vuodelle 2021 kokouksessaan 16.12.2020 § 26.

Ympäristöterveydenhuollon jaosto hyväksyi maksutaksan vuoden aikana kahdesti (19.5.2021 § 12 ja 15.12.2021 § 21). Tehtävien delegointi viranhaltijoille hyväksyttiin jaostossa 19.5.2021 § 11 ja 15.12.2021 § 18.

Koronaviruspandemia vaikutti ympäristöterveydenhuollon valvontaan edelleen, mutta selvästi edellistä vuotta vähemmän. Pandemian vuoksi valvontaa jouduttiin priorisoimaan jonkin verran. Osa valvontakohteista oli suljettuna tai auki rajoitetusti. Yhteistyötä tehtiin runsaasti muun muassa infektioiden torjuntayksikön, kuntien, naapurivalvontayksiköiden, paikallisen laboratorion, Ruokaviraston, aluehallintoviraston, ELY-keskuksen, pelastuslaitoksen, Riverian ja toimijoiden kanssa. Eläinlääkäripalvelut olivat koko ajan saatavilla, tartuntojen ehkäisemiseksi laadittuja ohjeita noudattaen.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen ohjelman kauden 2020-2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Tämä korostui erityisesti koronaviruspandemian aikana. Yhteistyötä viranomaisten ja toimijoiden kanssa tehtiin muuan muassa tilannekuvan, ohjauksen, neuvonnan ja riskikohteiden valvonnan tiimoilta. Valvonnan

yhdenmukaisuuteen koronavirustilanteessa kiinnitettiin erityistä huomiota noudattamalla tarkoin keskusvirastojen ohjeita ja linjauksia, osallistumalla aluehallintoviraston tilannekuvapalaveriinhin sekä tiiviillä sisäisellä viestinnällä. Muilta osin valvonnan yhdenmukaistamista edisti erityisesti valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän VATI:n käyttö.

Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuollon lakisääteiset tehtävät hoidettiin maakunnan alueella. Valtakunnallisten eläinlääkäripalvelun saatavuustavoitteiden arvioidaan täyttyneen pääosin, mutta kiireettömään palveluntarpeeseen ei aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.

Eläinlääkärikäyntien kokonaismäärä väheni edellisvuotisesta noin 4 %. Virka-ajan ulkopuolella päivystyksessä määrä lisääntyi 22 %, kun taas virka-aikaisten käyntien määrä väheni 7 % edellisestä vuodesta. Päivystyksessä käyneiden pieneläinten määrä lisääntyi 29 % ja tuotantoeläinten sairaskäynnit 10 %. Samaan aikaan virka-aikana pieneläinten käynnit vähenivät 6 % ja tuotantoeläinten sairaskäynnit 13 %. Tuotantoeläinten sairaskäyntien vuosittaisia vaihteluja voi selittää osittain vuosivaihtelut eläinten sairastavuudessa. Pitkän aikavälin trendi on kuitenkin tuotantoeläinten sairaskäyntien määrän väheneminen, joka johtuu maatalouden rakennemuutoksesta, jonka myötä tuotantotilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut. Tilakokojen kasvaessa virka-aikana hoidettavien eläinten määrä per sairaskäynti on kuitenkin kasvanut ja yhteen käyntiin kuluu eläinlääkäriltä aiempaa enemmän aikaa. Tuotantoeläintilojen terveydenhuoltokäyntien määrä laski 17 %.

Eläinlääkäripalvelujen osalta suurin haaste on työvoiman saatavuus. Ilmiö on valtakunnallinen ja erityisesti äkillisiin tarpeisiin sijaisten saaminen on haastavaa. Toteutunut eläinlääkäriresurssi eläinlääkäripalveluihin vuonna 2021 oli 21,42 htv, kun se vuonna 2020 oli 19,6 htv. Muutoksia vuodelle 2021 aiheuttivat uudet lepoaika- ja päivystysvapaamääräykset, joiden toteuttaminen vaati resursseja. Vakituisten viranhaltijoiden perhevapaiden ja muiden vapaiden sijaisten rekrytoinnissa oli haasteita sijaisten saatavuusongelmien vuoksi ja tämä kuormitti viranhaltijoita.

Rekrytointien onnistumiseksi toteutettiin edellisen vuoden tapaan toimenpiteitä yhdessä rekrytointiyksikön kanssa, muun muassa järjestettiin kaksi kandi-iltaa. Lisäksi panostettiin sijaisten perehdytyksen ja ohjaukseen.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan osalta tarkastusten määrä on edellisen vuoden tasoa, mutta selvästi vähemmän kuin ennen koronaviruspandemiaa. Tarkastuksissa tekemisessä on huomioitu keskusvirastojen ohjeet, mikä on osaltaan vähentänyt fyysisten tarkastusten määrää. Eläinsuojelutarkastuksia tehtiin yhteensä 194 kpl. Eläinsuojelulain mukaisia määräyksiä tai kieltoja annettiin 40 % tarkastuksista. Eläinsuojelulain mukaisia kiireellisiä, välittömiä toimenpiteitä suoritettiin 30 tapauksessa. Ilmoitustenvaraisten kohteiden säännöllisiä riskiperusteisia eläinsuojelutarkastuksia tehtiin kolme. Lisäksi

suoritettiin muuta eläintauti- ja sivutuotevalvontaa aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Eläinlääkintähuollon painopisteiden toteuma:

Pandemiavalmiuden kehittäminen - koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa: Oman toiminnan arviointi ja valmiussuunnitelman päivittäminen (valtakunnallinen painopiste). Toteutui osin. Elintarvikevalvonnan toimintaa on arvioitu pandemian osalta.

EU:n eläinterveyssäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläntautilainsäädännön sekä muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano (valtakunnallinen painopiste). Toteutui. Kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit perehtyivät lainsäädäntömuutoksiin, havainnoivat merkintöihin liittyviä asioita muiden tilakäyntien yhteydessä ja havaitessaan epäkohtia ryhtyivät toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi ja ilmoittaa puutteesta aluehallintovirastoon.

Epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen kunnissa: Eläinsuojelutapausten pitkittymisen ehkäisy (valtakunnallinen painopiste). Toteutui osin. Moniongelmallisten tapausten osalta on lisätty yhteistyötä eri viranomaisten kanssa.

Naudoilla, sioilla, kanoilla tai kalkkunoilla todetun salmonellan alkuperän ja levinneisyyden selvittämisen tehostaminen jatkuu vuodelta 2020. Toteutui. Valvontaa suoritettiin aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Lakisääteisten eläinlääkäripalvelujen laadun ja saatavuuden varmistaminen (yksikön oma painopiste). Toteutui pääosin. Lakisääteisten palvelujen saatavuus varmistettiin priorisoimalla tehtäviä voimakkaasti tilanteissa, joissa eläinlääkäriresurssi ei ollut tavoitteiden mukainen. Kiireettömään palveluntarpeeseen ei kuitenkaan tällöin aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.

Tuotantoeläinten terveydenhuollon palveluiden vahvistaminen palvelutarvetta vastaavaksi panostamalla henkilöstön koulutukseen ja työjärjestelyihin (yksikön oma painopiste). Toteutui osittain. Koulutuksiin osallistuttiin suunnitellusti. Työjärjestelyillä pystyttiin toteuttamaan painopistettä vain osin resurssipulasta johtuen.

Terveysvalvonta

Elintarvikehuoneistojen osalta tarkastussuunnitelma toteutui 87 %. Valvontasuunnitelma ei toteutunut täysin johtuen perusmaksun aiheuttamasta lisätyöstä, VATIn haasteista, koronatilanteesta, toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan tarpeesta, organisaation tietoteknisistä uudistuksista sekä etätöiden haasteista. Koronatilanteen vuoksi valvontaa jouduttiin priorisoimaan. Tarkastuksia tehtiin mahdollisuuksien mukaan myös etänä. Tarkastustehokkuus oli 83 tarkastusta/htv.

Elintarvikevalvonnan kohteiden Oiva-tarkastusten arvosanojen jakauma noudatteli valtakunnallisia keskiarvoja. Oiva-arvosanojen jakauma oli seuraava: Oivallinen A 92,72 %; Hyvä B 5,10 %; Korjattavaa C 2,07 %; Huono D 0,11 % tarkastuksista.

Elintarvikevalvonnan painopisteet vuodelle 2021 olivat valvontayksikön omat valvontahankkeet (kypsan kebablihan ja keitetyn riisin mikrobiologinen laatu sekä mansikan jäljitettävyyttä), VATIn kehittämiseen osallistuminen sekä Ruokaviraston VASU 2021-2024 toteuttamiseen osallistuminen sovitun roolituksen mukaisesti. Omista valvontahankkeista kypsan kebablihan ja keitetyn riisin valvontahanke toteutettiin suunnitellusti. Hanke toteutettiin yhteistyössä naapurivalvontayksiköiden ja paikallisen laboratorion kanssa. Hankkeen tuloksista laadittu tiedote lähetettiin medialle sekä julkaistiin valvontayksikön Facebookissa ja Siun soten nettisivuilla. Aikaisin kypsyneen, runsaan kotimaisen mansikkasadon vuoksi mansikan jäljitettävyyttä siirrettiin toteutettavaksi vuonna 2022. Ruokaviraston koordinoimiin valvontahankkeisiin osallistuttiin täysipainoisesti. Vuonna 2021 aloitettiin Hoitokotien jatkohankkeen 2022-2023 suunnittelu yhdessä terveydensuojeluvalvonnan kanssa sekä Kalojen elohopeapitoisuuksia Pohjois-Karjalan kaloissa 2022-2023 jatkohankkeen suunnittelu yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa.

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma toteutui mansikan jäljitettävyyttä lukuun ottamatta suunnitellusti. Ruokamyrkytyspäilynäytteitä otettiin kahdesta eri toimipaikasta yhteensä yhdeksän näytettä. Kaikki otetut ruokamyrkytyspäilynäytteet olivat määräysten mukaisia.

Terveydensuojeluvalvonta toteutui 88 % suunnitellusta. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvien valvontakohteiden tarkastuksista 89 % oli suunnitelman mukaisia. Näytteenotto toteutui täysin. Terveydensuojelun painopisteinä olivat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen sekä VATI-tietojärjestelmän käyttöönotto. Terveydensuojelussa ei ollut suunniteltuja valvontahankkeita, mutta vuoden 2021 syksyllä aloitettiin Hoitokotien jatkohankkeen 2022-2023 suunnittelu yhdessä elintarvikevalvonnan kanssa.

Tupakkalain valvonta toteutui täysin, 96 % suunnitellusta. Tupakkavalvonnan painopisteet vuodelle 2021 olivat omavalvonnan tukeminen, laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä tuote- ja markkinoinnin valvonta.

Lääkelain valvonta toteutui täysin. Lääkelain valvonnan painopisteenä vuodelle 2021 oli nikotiinivalmisteiden esillepano ja myyntiluvat.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaa kehitetään jatkuvasti paikalliset olosuhteet huomioiden ja hyödyntäen valtakunnallista valvonnan toiminnanohjaus- ja kohdetietojärjestelmää (VATI).

Yksityiskohtaisempi vuoden 2021 valvontasuunnitelman toteutumaa arviointi on kokonaisuudessaan liitteissä.